

МАНА ЦАГИН АЛДР КҮН

А. М. ГОРЬКИЙ ТӨРӨД 90 ДЖИЛ БОЛСН ӨӨНИГ ТӨСДЖ

Мартин 28-д А. М. Горькийн төрсн өдрөс авч 90 жил болджана. Мел даньгин, нег уду эн өдрмүдэг, Алексей Максимович, мана цуг тэрт шунмгва орлцаг, мана цагин ода баях күн болж эн үзгднэ. Энүнэ ухани билг болн бүрдэсн художественн дүрмүднэ баядл-джиргэлиг маднд гүүнэр медүлдж дасхна.

Өдгэ цагт олон-зүсн орн-нутгудин амтс литературин болн искусствин туск цуг ухан-седклдэн, Алексей Максимович Горькийн үзүдгч дамшлар гүүнэр соньмсцхана. Энүнэ произведенсын умшачирин тонь даньгин бсэд йовна. Горькийн үүлдврин чинрнэ улм өргдэд, улм гүүдэд йовна.

Алдр Октябрин кергиг цааранднь делгрүлдж йовх, өдгэ цагин советск улст, орс улсин йоста баядлин хаалгьар социалистическ революц ягьдз делгрдэсиг болн ямр дүнэгэ күчтэ өргн кевэр шин делкэ үүдэлгэн эклсиг медхднэ Горькийн произведенсь дөнэг болна. Газалин ордудин амтс Горькийн дектрмүдэс, терунлэ хамднэ советск кесг бичачирин--В. Маяковскийн, А. Толстойн, А. Серафимовичин, Д. Фурмановин, Н. Остров-

скийн, А. Фадеевин, М. Шолоховин, К. Фелинэ, Ф. Гладковин, А. Твардовскийн болн нань чигн бичачирин произведенсьсэ, туудж үүдэсн олон-амтнэ туск алдр үүнэ болн шин джиргэлин төлө ноолдана күчр-күнд хаалгын тускар медцхэнэ.

Дөч-гар джилд, 1892-с 1936 джил күртл Горький литературн болн олон-дундин политическ кэдлмш гүүнэр күчлдж кедж йовсн. Тер цагин цуг ончта темдгтэ йовдлмудт эн күн даньгин зүркнэсн хару өгдг билэ. Эн күн, хамгин түрүн эклдж Арэсэд марксистск кружокс бүрдэсн улсиг меддг билэ, 1905 джилин ноолдаг толгьалцхасн революционермудин иньгнэ болн нөхднэ билэ. Медрлтэ болхар уралан зүткдз йовсн кэдлмшчир болн крестьянс энүнд икэр нэйлцхэдг билэ, эн теднэ герлнэ билэ. Эрдмтэ, олон-амтн дундас гарсн кесг улст үнн-чик хаалгын олхднэ эн дөн болсн.

Горькийн толгьалджасн, литературин демократическ лагерь, өршангьу угагьар реакцла ноолдз йовсн. Көдлмшч джисэнлэ бийэн күчтэ гидг батар негдүүлгын,

Чирькийн үүлдврт негнэ йилгьч шин хаалгын болдж гарсн. 1905 джил эн түрүн болдж В. И. Ленинлэ харгьсн, 1907 джил большевикүдин гинчлүлдж-дуудлгьар, партин Лондонск тавдгч хуртин көдлмшт орцад, В. И. Ленинлэ өбрхн сэн тань болсн. Цаарандк джилмүдгнэ Ленин Горький хойр хоорндан харгьлдг чигн билэ, биччигч авлццхалмн. Большевикс партин вождьла хамдан бичачин көдлгнэ болн инь-гльгын, нарт делкэн олон-амтнэ джиргэлин дашката, күчр баядлиг цайлгьдз меддз авхин туст Ленинэ энүнд өсн дөнэгнэ, Горкийн үүлдврнэ ик ачта-туста болсн.

Цуг эргүлнэгдк делкэгьур олон-амтнүр болн олон баядлүр бичачин хэлэцнэ, революцин гол-ухани авг-барц болдж гарсн, тегэд чигн Горький революциг ик гидг гүүнэр болн чикэр үзүлгчнэ болсн.

Горькийн урн үгин цуг үүлдвриннэ баядл, энүнэ олон дунд шунмгва йовсн саянэр үзүлгдд ж а л а. Ноолддзах классин элчриг Горький юмни түрүн болж толрхягьар үзүлсн. Нилин („Мещане“ пьес), Власов Павлин („Эк“), Синцовин („Ошятнр“ пьес), Кутузов Степана („Клима Самгинэ джиргэл“) болн нань чигн револю-

ционермүдин дүрмүд—пролетарск бичачин революционн зүтклинь үзүлджасн.

Элдү сэн-сэн келврмүд, социальн-психологическ драме, олон-амтнэ баядлиг үнн-чикэр үзүлгч повестьс „Гурвули“, „Эк“, „Бичкидк“, „Амтн дун“, „Мини университетс“, „Аргамоновыхсин үүл“, „Клима Самгинэ джиргэл“—цуг өднн бичсн Горький, Арэсэн баядл-джиргэлиг өргнэр, олон-зүсэр үзүлсн. Баядл-джиргэлин эн агьу-ик зургин голлгчнэ—олон-амтнэ революционн өбдлгт үзүлгдлгн болджана.

Социалистическ реализмин метод ягьдз тууджргч кевэр гарад, литературт болн искусствд ягьдз шин хаалгь сексиг цайлгьлгннд Горькийн үүлдвр түрүн улн болдж гарчана. Горькийн цуцртан уга көдлмшнэ, бичач олон-амтнэ баядл-джиргэл хойрин хоорндк бат залгьлдана чинр ямр дүнэгэ агьу-икиг нег улу иткүлдж үзүлджэнэ.

Пролетарск бичач күч-көлсч улст арүн ик дурта билэ, мухлалгч улст болн капиталистическ зерлг аньгудт өршаньгьу уга дурго билэ. Капитализмин өмнэс Горький ик гидгэр күчлдж босдж йовсн. Фашистск анддин муугыннэ өршаньгьу угагьар эн илдкдг билэ.

Американск „баядл-джиргэл“ капиталистическ стройин хамгин турнэха кинзньгиг Горький үзг баясн. Алдр бичач американцнур нигдз заадж келсн: „Тана дегд күч авч икдсн эрүл биш цивилизациятн талнд саглдз болшго ик аамшг үзүлн гиджэнэ“.

Күч-көлсч улсин сарул-саян джиргэлин төлө ноолданур цуцртан угагьар Горький дуудг билэ. Төвкнүнн төлө ноолдачирин чидлиг эн негдүлдж нинцүлг билэ, дэ бскачирин өмнэс шундз ноолдлгьнур даньгин дуудг билэ.

Нуурлгч орс литературин туурмдзта гүн-ухани урн-саян үгин авциг цааранднь делгрүлгч Горький, келнэ билгин алдр ик бичач билэ. Нарт делкэн литературин үндж болшго көрнэгиг улм байджасн энүнэ произведенсь, джиргэлиг чикэр, гүүнэр үзүлгь-арн, урн үгин эрдмнэ күццэ-рн, күн бахтм голрха, ке саян келэрн зүрк авла. Горькийн произведенсьсэ цуг нарт делкэн бичачир сургьмдз авчацхана.

Горьковск авч-барциг—партийн болн олон-амтнэ, джиргэлиг гүүнэр үзүлгч авч-барциг, советск литератур арүн кевэр арвалдж халгьлна, тер авч-барциг цааранднь үүдэдз делгрүлнэ.

В. ПАНКОВ.